ВЕЧЕРНИЦѢ

ЛИТЕРАЦЬКЕ ПИСЬМО ДЛЯ ЗАБАВЫ И НАУКИ.

Число 16. Львôвъ дня 17. Мая 1862.

ДО ГРОМАДЫ!

Панове Громадо! Довго мы чекали на прiобѣцяній поезіи Тарасовій, и якійсь боязькій, якійсь непевній були за свое дѣло, що то нашій Вечерницѣ не мають ще посвящёнья выщого, потверджёнья бôдъ якоись выщои истоты! — но нынѣ наставъ для насъ день дуже великій, день, бôдъ которого мы вже зовсѣмъ смѣло и безомнно дивитисямемо въ нашу будучнôсть, день то, въ которôмъ поезіи Тарасовій освящають дѣло нашими Вечерницями зачате. —

Теперъ мы не сиротята, мы маемъ батька, хоть тôлько его безсмертна душа нами опѣкуеся. — Не хочемъ мы розказувати, що то Тарасъ — мы тôлко коротенько спôмнемо, що то ôнъ, на которого спѣвъ наши тамтешній пôдъ московською кормигою остаючій братья стрепенулися, мовъ бы тій мерцѣ на голосъ трубы ангела на страшнôмъ судѣ, що то ôнъ, который насъ збуджавъ до житья, до житья идеално-людського, вѣщуючи намъ заразомъ нашу народню безсмертнôсть яко першій нашъ пророкъ, що то ôнъ, которого слово надало намъ повагу межъ народами — а на его поетичню высоту вскажемо коротенько словами Кулишовыми, „що Шевченко належить до невеличкои громады людей, що то бôдъ часу до часу на свѣтѣ Божôмъ появляються, отъ якъ: Шекспиръ, Байронъ, Валтеръ Скотъ, Шиллеръ, Мицкевичъ, Пушкинъ, Гоголь; що ôнъ въ своей Катеринѣ яко штукарь взнёсся до Пушкина, а Кобзаремъ зъ 1846 року до Мицкевича яко поетъ всеславянській,“ тай коротенько завважаемъ, що вже 5 ляцькихъ поетôвъ до переводу его штукъ бралося, що розмаитній критики ему высоке становиско у литературѣ признали.—

Такого то вѣщуна творы, а вѣщуна правдиво-руського подаемо въ нашихъ Вечерницяхъ для нашои руськои громады въ Галичинѣ. — Лети-жъ безсмерта Тарасова душе пôдъ нашій стрѣхи руськи; а може й тутъ, найдеся, чого ты такъ бажала:

„. . . . серце, карій очи
„Що заплачуть на сій думы“

и тутъ може зострѣнеся, що ты „дѣтямъ своимъ легенькимъ, думамъ“ выпроваджуючи ихъ присипѣувала и тутъ може надъ ними:

„Сивою бородою
„Батько покивае,
„Мати скаже, бодай
„Тіи дѣти не родились;
„А дѣвчина подумае:
„Я йихъ полюбила.“

ВѢДЬМА

Поема Тараса Шевченка.

Молюся знову, уповаю
И знову слезы проливаю,
И думу тяжкую мою
Нѣмымъ стѣнамъ передаю.
Озовѣтесяжъ, заплачте,
Нѣми зо мною
Надъ неправдою людською,
Надъ долею злою —
Озовѣтесь, а за вами
Може озоветься
Безталаннье невсипуще
И намъ усмѣхнеється
Поеднае зъ недолею,
И зъ людьми, и скаже
Спасибô, намъ. Помолиться
И тихо спати ляже,
Й примиренному присняться
И люде добрѣ, и любовъ,
И усе добро. И встане въ рапцѣ
Веселый, и забуде зновъ
Свою недолю. И въ неволѣ
Пôзнае рай, пôзнае волю
И всетворящую любовъ.

Коло осѣнного Миколы
Обôдрани, трохи не голи,
Бендерськимъ шляхомъ, у ночи
Йшли Цыганы. — А йдучи,
Звычайне вольніи, спѣвали;
Йшли, йшли, а потомъ стали,
Шатро край шляху розпяли
Огонь чималый розвели
И кргуомъ его посѣдали:
Хто за шашликомъ*), а хто й такъ,
За те вôнъ вольный, якъ козакъ
Колись то бувъ. Сидять, куняють....
А за шатромъ въ степу спѣвае,
Ниначе пяна зъ приданокъ,
До дому йдучи молодиця:

„Ой у новои хатѣ,
Полягали спати;
Молодôи приснилось,
Що мати сказилася;
Скоро оженився,
Батько утопився...
Иі — гу.... —

Цыганы слухають, смѣються —
И де тѣ люде туть вôзмуться?
Отце мабуть изъ за Днѣстра,
Бо тутъ увсе степъ!... Мара, Мара!
Цыганы крикнули, схопились;
А передъ ними опинилось
Те що спѣвало. — Жаль и страхъ:
У свитинѣ латанôй дрожала
Якась людина. На ногахъ
И на рукахъ повыступала
Одъ стужи кровъ — увся струномъ стала,
И довги косы у репляхахъ
Объ полы бились въ колтунахъ.
Постояла, а потôмъ сѣла
Коло вогню, и руки грѣла
На самôмъ полумьи — ну такъ:
„Оженився неборакъ!"
Сама собѣ воиа шептала,
И тяжко-страшно усмѣхалась.
Щожъ це таке? Це не мара —
Моя це мати и сестра,
Моя це вѣдьма щобъ вы знали!

Цыганъ — А зъôдкиля ты молодице?
Вѣдьма — „Хто я? (спѣвае)
Якъ я була молодиця,
Цѣлували мене въ лицяı,
А якъ стала стара баба,
Цѣлувалибъ, булабъ рада!"
Цыганъ — Спѣвуча, нѣчого сказати
Якъ бы собѣ таку дôстати,
Та ще й за медведемъ....
Вѣдьма — „Я спѣваю
Чи то сижу, чи гуляю;
Вже забула говорити
А перше добре говорила!"
Цыганъ — Дежъ ты була, що заблудила?
Вѣдьма — „Хто я, чи ты? (шепче)
Цыть лишень, цыть:
Онъ бачъ за мною Панъ лежить,
Огонь погасъ, а мѣсяць сходить,
Въ яру пасеться вовкулакъ; (всмѣхнувшись.)
Я у прибавкахъ була, впилася....
И молода непридалася.
А увсе то прокляти паны
Зъ дѣвчатами такее дѣють!
Ще треба другу одружить,
Пôду, безъ мене не зъумѣють
И въ домовину положить. . . ."
Цыганъ — Нейди небого, будь ты зъ нами,
Въ насъ ей Богу добре жить!
Вѣдьма — „А дѣти есть у васъ?"
Цыганъ — Богъ мае, повмерали!
Вѣдьма — „Когожъ годуете, исчете,
Кого вы спати кладете,
Кого колышете въ ночѣ?
Лягаючи и встаючи
За кого молитеся. Ой дѣти
И все дѣти, увсе дѣти,
Незнаю де ôдъ ихъ подѣтись:
Де не пôйду и вони за мною,
Вони зъѣдять мене колись! . . . ."

Цыганъ — Не плачъ небого, не журись;
Въ насъ дѣтей нема й заводу!
Вѣдьма — „Хочь изъ горы, та у воду!"

(Д. б. С

ХЛОПСЬКА ДИТИНА.

(Продовженье).

XXXVI.

Тымко видко щось мусѣвъ знати за тее, бо недавало ёму й посидѣти, крутивъ ся, та та такôй не выдержавъ, та й каже:

„Отъ говори небого," обôзрѣвъ ся докола, „я такожъ за се вже не ôдъ нынѣ знаю — отъ паны, то лукавѣ бувають неразъ."

„Иди, йди," жертомъ нѣбы до нѣго Олена. „Ты кобы й що знавъ, дежбы ты за панôвъ що й сказавъ, ты отъ за тыхъ панôвъ давбы й убити себе."

„Ябы й уповѣвъ, та що коли видишъ — отъ минѣ и не годитъ ся."

Олена якъ разъ схопилася.

„Та певно такôй такъ — хотѣбы й не знать що, хотьбы ачей и смерть кому загадали они зробити — ты не скажешъ, ты дворакъ, а не наській уже чоловѣкъ."

---

*) Баранячій хвôстъ зъ лоемъ.

„Бодай тебе бѣлявко — сѣдай лишъ, я тобѣ все розкажу. . . . Слухай, отъ що я знаю:

Якось тогды заразъ потому, якъ панъ-отець та люде, ба й паны деякі̂ ѣздили до мѣста, коли то одправляли за даровану панщину — отже якось заразъ потому розходивъ ся бувъ дуже нашъ дѣдичъ, вѣдавъ тому, що громада хоче позывати за пасовищѣ, та за лѣсы, тай ялись оба тогды зъ моимъ паномъ радити. Я немавши бôльше роботы, ни немôгъ нѣгде ôдбѣчи; сѣвъ я собѣ пôдъ дворомъ пôдъ самі̂ ôкна въ городѣ. Сиджу собѣ тамъ, думку думаю свою; а чую паны оба ходятъ по кôмнатѣ, а такъ голосно розговорились, що минѣ дуже добре все чути было. А саме тогды говорили о тôмъ пану Стефанѣ."

„Та щожъ они говорили?", перервала ёму цѣкава Олена.

„Говорили отъ тôлько що я зачувъ. Стали оба при ôкнѣ, панъ дѣдичъ, видко, ажъ загрѣвъ ся, розказувавъ мому панови, що треба бы доконче якогось клопоту тому пану Стефанови наробити, що доконче бы розбити ёго женитьбу зъ панною вашею, а все до мого пана: радь бôйся Бога, якъ умѣешъ, видишъ громада зъ нами у право зайде; а ôнъ уже научитъ розуму хлопôвъ и покаже имъ дорогу. Радили й радили, та якось немогли нѣчого урадити. Пôйшовъ мôй панъ у канцелярію, Богъ знае, щось писавъ, а дѣдичъ ще все не йшовъ спати, лише заедно пôдтягавъ вино, ходивъ та трѣскавъ по кôмнатѣ. Уже забираюся я спати, кличе панъ мôй, та каже спытати, цы можъ еще зъ дѣдичемъ ёму видѣтися. Небавомъ зôйшлися оба, читали якесь письмо, що мôй панъ пописавъ, та тôлько я видѣвъ, що дѣдичъ якъ прочитавъ, ажъ засмѣявъ ся и сплеснувъ у руки, та й каже: „Добре, дуже добре, цы ёму що стане ся, цы нѣ, то кобы проволокло ся." А вжежъ то за нѣкого бесѣда не була, якъ за того пана Стефана. Я такъ мѣркувавъ ще тогды, що они певно щось зладятъ на него, та видишъ уже й е."—

Зговоривъ Тымко, а потому, якбы надумавъ ся каже знову до Олены:

„Та я отте лишъ чувъ, але бой ся небесной силы, некажи й словечка нѣкому, бо моя бы бѣда була не мала."

Прирѣкала ёму Олена, що й слова нескаже, але хтобы такъ и увѣривъ, таже она й на те пытала, абы лишъ паннѣ розповѣсти. Коли вже мала вѣдомôсть яку хотѣла, та й обѣцявъ ѐй Тымко подати тайкомъ листъ на почту, скрутила ся борзенько, щобы ёго вже збути ся. А придабашка дуже борзо найде ся.

„Бувай здоровъ," каже она такъ, якъ нѣбы щось нагадала ся; „я вже мушу йти, нынѣ маютъ гостѣ бути, мене тамъ ѣмости потрѣбно, а я озьде сиджу."

Ледви розôйшла ся зъ Тымкомъ, уже й бѣгцемъ була коло Ганѣ, а зъ такимъ веселымъ лицемъ прибѣгла, що Ганя вже зъ того могла ворожити собѣ якъ найкрасше.

Та й зачала розказувати паннѣ все що ôдъ Тымка довѣдала ся, слово за словомъ, ôдъ кôнця до кôнця, ба ще й лѣпше, якъ ôнъ самъ. Ажъ легше стало на серци Гани учувши таку казку. — До самого вечера она думала самотна, та писала листъ до Стефана. А знаете, якъ то дѣвчата листъ коли пишутъ, то тогды бѣдна й наплаче ся и жиритъ ся, а зôтхне хоть два разъ за кождымъ словомъ що напише, а въ конець зроситъ и листъ слёзками дрôбными — бо они, сказано, думаютъ бôльше серцемъ а не головою. —

XXXVII.

Подивѣмъ ся, що робитъ Стефанъ.

Тымъ часомъ удѣяло ся много нового, а не доброго. Зайшла скарга на лепського Стефана. У тôй скарзѣ стояло: що ôнъ десь мавъ ворохобити людій, абы панôвъ выгнали, або що й гôршого зробили, що казавъ тогды та тогды людёмъ зъ села въ мѣстѣ, а тогды людёмъ знову въ селѣ, де ôнъ родомъ, абы нѣ податку, нѣ якои иншои дачки не давали — бо они теперъ вôльніи, не потребуютъ нѣкого а нѣкого слухати, бо они теперъ нестоятъ пôдъ ніякимъ правомъ, а можутъ робити, що ихъ воля — та нѣтвѣсти ще що тамъ було наплетено. Знаемо якъ то кажутъ, кождый свого пôдмагае, такъ отъ и тутъ сталося. Незнати ôдки тай куды, уже й паны знали за те, уже й пріѣхали до Лъвова, нѣбы боронити адвоката. Якъ зачали ходити, лазити, пытати усюгды де ихъ и не посѣявъ, уже зробили цѣле дѣло. Нимъ ще що буде, а клопоту треба було наробити старому ôтцю Евстахому, абы розбити женитьбу. Уже й заказано Стефанови чимъ скорше не вести ніякихъ позвôвъ, та й написано до панъ-ôтця, абы добути свѣдоцтво моральности, мабуть справа вже кôнчитъ ся.

Сирота Стефанъ чого й ненадѣявъ ся, те на нёго й упало, загризъ ся дуже, бо хоть невиненъ, а честь, то вже ёму не верне ся такъ скоро; такôй не одинъ подумае собѣ: наробивъ лукавого дѣла доволѣ, та кобы не адвокатомъ, бувъ бы й не выкрутивъ ся. Бо то вже свѣтъ такъ привыкъ; якъ скоро адвокатомъ хто, уже думаютъ, що хотьбы незнати що поробивъ, то ôнъ усе вылѣзе зъ сего. А й те не такъ гризло и давило

ёго, якъ отсе, що тамъ они вже подумаютъ за нёго такъ, якбы ôнъ справдѣ бувъ наробивъ якого головництва. Та й она бѣдна — що она собѣ погадае?... здавалося ёму, що не додержитъ свому нещастю. —

Одного ранку сидитъ ôнъ собѣ такъ та думае, якось самои ночи минувшои снила ся ёму Ганя — ёму на умъ приходитъ она, яку еи видѣвъ у снѣ. Снила ся ёму она такъ, що десь нѣбы хоронила ёго, якъ хотѣли ёго покусати лихіи собаки, тай такôй и оборонила. Розходилася думка въ ёго головѣ, отъ яка: За два мѣсяцѣ, коли ôдъѣжджавъ, мало й веселье бути; а ту отъ уже далѣ й минутъ они де за тыждень, та хто знае, цы ôнъ поѣде. Якось у журбѣ забувъ сирота й написати до панъ-ôтця Евстахого, що дѣеся, та правду повѣвши встыдавъ ся и згануги що въ листѣ о своимъ клопотѣ, а инакъ якъ листъ и написати. Певно она бѣдна зôвяне зо смуты, тому то й снитъ са ёму. —

Заковтавъ хтось у дверѣ, та й входитъ листоношъ почтовый и подавъ листъ. —

Лапнувъ цѣкаво за листъ, ей Господи, таже то ôдъ неи! — Чимъ скорѣй лишъ прочитати! Сердешна, що она непише, и видко картина слёзами зрошена, журитъ ся небога!

У листѣ она много а много написала — та дуже важне. Стоитъ, яку лукавôсть зробивъ мандаторъ зъ своимъ дѣдичемъ, на него они тоту зложили скаргу! а ôнъ такъ надумавъ ся неразъ по цѣлыхъ ночахъ, хтобы се зробивъ. Розказала вѣрно голубонька, що знала, й ôдки довѣдала ся — а въ конець, що хотьбы цѣлый свѣтъ те вѣривъ на нёго, она нѣколи неможе й небуде сего вѣрити, и нѣколи, хотьбы незнати що на нёго зновили та говорили, ёго не ôдцурае ся.

Неначе ангелъ Божій бувъ ёму знѣсъ потѣху зъ высокихъ небесъ, стало ёму легше и веселѣйше. У радости сирота, ôдъ цѣлого свѣта теперъ лишеный, а ôдъ неи любленый може бôльшимъ чутьёмъ, якъ коли, притисъ листъ нѣмый до себе.... и поцѣлувавъ.

Я вже не бѣдный, не самъ уже у сѣмъ свѣтѣ, межи лукавыми людьми — я богатшій надъ усѣхъ и щасливѣйшій! . . . .

Ôдъ тои хвилѣ, коли усупокоивъ ся ôнъ, обернулася и зовсѣмъ инакше ёго справа. Судъ рѣчъ допытувавъ, не довѣдавъ ся нѣчого, и не справдилася ни на волосъ скарга. А заразъ и паны вже инші стали, вже зачали заедно влазити до хлопського адвоката, переконавши ся, що невинному й праведному лукавй не годни нѣчого зробити.

„Ахъ якъ насъ то тѣшитъ, що прецѣнь свѣтъ переконае ся о вашôй праведности, и що вашу честь, котра намъ, якъ бы своя мила, нѣхто не удасть оскорбити хотьбы й найменше." Казали они теперъ такъ, межи ними бувъ и дѣдичъ нашъ людяный — якій ôнъ добрый теперъ и маленькій зробивъ ся.

„А то бы вартъ дôйти того поганого чоловѣка, що на васъ такъ дописавъ — вартъ бы ёго научити," казавъ ôнъ до Стефана по кôлька разъ.

„Прійде й на нёго черга — я вже знаю котрый то," сказавъ ёму Стефанъ; а панъ ажъ поблѣдъ.

XXXVIII.

„Хто гребе другому ямку, той по найбôльше самъ такой у нѣй лежитъ," кажутъ уже зъ давныхъ давенъ люде, та й не дарма, бо оно майже усе такъ и бувае.

Отъ такъ и нашому панови мандаторови. Не надѣявъ ся дурный панокъ, що такъ ладно удасть ся задумане дѣло, що нôжъ для другого наставленый оберне ся до нёго ôстрёмъ, але щожъ коли хотѣвъ, то й мае.

Спокôйный дѣдичъ и мандаторъ сидѣли собѣ въ кôмнатѣ двôрськôй, та базѣкали.

„О чортъ те й знае, ôдки ôнъ довѣдавъ ся такъ борзо — казавъ що знае вже й того, хто написавъ, але те не правда вже, — якъ знае, хиба и стѣны чуютъ."

Дѣдичъ говоритъ, а мандаторови ажъ морозъ по за плечи бѣгае; ну якъ знае, то пропавъ мандаторина.

„А тоти," каже дѣдичъ далѣ: „тоти товаришѣ добрй, якъ говорили: мы вже ёго выучимо, лишъ зачни! — Трусы, мы зачали добре, имъ легка рѣчъ була зъ кôлька голодрабцѣвъ пôдкупити, та поставити на свѣдкôвъ; але, они напудилися. До чорта зъ такими товаришами. Теперъ, теперъ ôнъ насъ буде розуму учити, уже прійде ся утѣкати зъ села."

Мандаторъ немôгъ и слова сказати, запудивъ ся дуже. Гадае собѣ: сли адвокатъ за то й знае, що то я написавъ — тожъ я й пропавъ. Зазрѣвъ скрôзь ôкно йдучого якогось гайдука, ого! вже умеръ зъ страху, уже здавалося ёму, отъ по нёго йде. Гайдукъ простуе у двôръ и несе въ руцѣ паперъ.

Мандаторъ забувъ, що зъ нимъ дѣе ся. Ковтае до дверій, и входитъ, хлопъ великій, у мундурѣ судового слуги, та й пытае, цы потрафивъ до пана мандатора. Заледви що мôгъ встати зъ стôльця мандаторъ и сказати що потрафивъ дѣбре.

„Ту пріѣхала комиссія, и присылае тутъ для пана мандатора завозванье ставити ся еще нынѣ; а озьде для пана дѣдича."

И дѣдичеви дивно стало, дивитъ у ôкно, а до двора йде вôйтъ и кôлькохъ людій. Ого! вже певно по насъ, подумавъ, та й ажъ побѣлѣвъ. —

Не читавши письма, мовъ безъ головы зачали збирати ся оба паны, а бесѣду имъ ажъ замкло; ще кобы булы хоть невидѣли вôйта зъ людьми стоачихъ передъ дворомъ. —

Идутъ они оба, за ними вôйтъ и люде зъ громады. Пани що давно, було, ходили думни — нѣкого нынѣ невидѣли вѣдавъ зъ фрасунку — отъ имъ и привиджували ся нѣтвѣсти що за страхи й чуда.

Зайшли ажъ до вôйтовои хаты де була комиссія, и вступаютъ до середины, дивятъ: сидятъ два урядники блѣдй и засохлй, очи ихъ лише свѣтятъ якъ зорѣ — передъ ними стирта паперôвъ и книгъ.

„Дякую" каже одинъ зъ нихъ, старшій вѣдавъ, „що вы ласкавй були такъ скоро до насъ прійти, будемо мати зъ собою дуже важкй рѣчи поговорити. Прошу, сѣдайте."

Мандаторови здавалось, що позрѣвъ на нёго острымъ и шиючимъ зрякомъ урядникъ, змѣривъ ёго, — перевертаючи въ паперяхъ знову на ёго позиравъ — трусоватый панокъ застывавъ зо страху, мало що не дзвонили ёму зубы — отъ уже й не довго будешъ проживати по межи людьми, теперъ ты пропавъ, думавъ ôнъ собѣ такъ и лише тяжко зôтхавъ. —

(Дальше буде.)

ЛИШЕ САМЪ ГОСПОДЬ ЗНАЕ!

Село колыбеле моя!
Якъ любо те згадати,
Коли то такъ щасливо я.
Бѣгавъ та коло хаты.

Коли въ заранѣчко минѣ
И сонѣнько сходило,
О мовъ ручай той на веснѣ,
Крыхта сыхъ лѣтъ уплыло.

Тогди то я дѣтвакъ не знавъ,
Що лѣта уплываютъ.
Не снивъ о тôмъ, та не згадавъ,
Що вже и не вертають.

Тогди то ангели святи
Къ минѣ сходили зъ раю,
Сіяли зôрки золоти,
Охъ; най не споминаю

Ось нынѣ радъ бы я упять
На добрый свѣтъ родитись,
И такъ село те спокохать,
Щобы не розлучитись.

Ой радъ бы я хоть пролѣтавъ
Малымъ тымъ жайворономъ,
Сѣлскимъ пугаторамъ спѣвавъ
Весь день понадъ загономъ.

Ой радъ бы я та хоть зацвивъ
Первѣсточкомъ весною,
Дѣвочи очи заманивъ,
Устрѣгъ за ихъ косою.

Тожь радъ бы я;-чи буде такъ,
Якъ серце забагае?
Запавъ тяжкій, темный сумракъ...
Лише самъ Господь знае!....

Е. Згарській.

Небувальщина тай невидальщина.

Ледь наши Вечерницѣ на Божій міръ проглянули, а вже закричали та заголюкали ихъ де-яки людцѣ, що-то вони буцѣмъ якись небувальщины та невидальщины заводять, а здаеся, не та була сему причина; ихъ либонь лякавъ власный поповненый грѣхъ, що вони покинули свое праведне дѣло, казавбысь того лукавця, котрого всякій утивый вчинокъ грызе, наводячи ему передъ очи власни грѣхи, тай инакшои рады собѣ не знае, якъ тôлько праведному чоловѣкови болотомъ у въ-очи кидати. —

Мы бо сказали въ нашôмъ переднôмъ словѣ, „що съ питоменного языка мае розвитися письменнôсть, на которôй народови належить подати просвѣту," тай „що наша письменнôсть повинна бути найближша народному слову," — то здаеся були невидальщины для ихъ душъ лукавыхъ, то новости! — мы бо загадали живе боляще серце наше малювати живыми словами, а имъ до ихъ дѣлъ лукавыхъ треба мертвыхъ слôвъ, въ которыхъ батьки не сумують, матери не нарѣкають, дѣвчата не плачуть, могилы не стогнуть, всѣ народни муки та терпѣнья нѣчого не значать, въ которыхъ правдива історія мовчить, въ которыхъ жіють тôлько стари прикостнѣли, буцѣмъ то исторични, а справдѣ противрозумови и противлюдськи традиціи, вони то народы, за которыхъ каже вѣщій Ляхъ зъ надъ Нѣмна.

„Bez serc, bez ducha tu szkieletów ludy."

Жаль намъ про те зъ одного стороны дуже, що власни земляки своимъ питоменнымъ словомъ цураються, но зъ другои стороны воно таки лѣпше, бо коли те наше слово колись поборить, то цѣла его краса та повага окажеся тымъ яснѣйше, тымъ свѣтлѣйше. Тіи крики уважаемъ яко пробу, котру наше слово выдержати мусить, абы показати, чи воно мае у собѣ якусь вышу, животну силу, — пробу котру воно не по першій разъ терпить; — згадаймо но, що то були за крики, якъ появилася на свѣтъ Маркіянова Русалка, той першій писаный плôдъ литерацькій у насъ, якъ то намъ п. Якôвъ Головацькій въ своихъ сердешныхъ поминахъ про душу Маркіянову (у Вѣнку І. части) колись описавъ, ось якъ тамъ стоить: „въ нещастливу годиноньку уродилася тая „Русалочка.... Замѣсть помочи та пôдохочуванья, найшлися „посмѣвки та недовольнôсть, ба й ворогуванья...., були

„таки, котри бы ради ею витали, але не въ тôмъ строю; „одному за се, другому за тое не вподоба; одному въ сѣмъ, „другому въ тôмъ недогода — не взявъ врагъ и такихъ, що „со всѣмъ цурадися.... и бѣсомъ на неи дивилися.... Але „Шашкевичъ переконаный о правости своей въ чистотѣ сердця „терпеливо зносивъ всѣ наруги и укоры....“ — То була перша проба писаному нашому щиро-руському слову. — Но хотѣвъ лихій, щобъ вороги нашого слова до-сыту натѣшилися на якійсь часъ — умеръ бо Маркіянъ, казавбысь та щиро-руська боляща душа, котора у нѣмъ такъ красно представлена була и черезъ его уста такъ сердешно говорила, якійсь часъ знову замовкла, — упавъ той силный стовпъ, который бувъ коротенькій часъ пôдставою нашого взбудженнного житья духовного, стовпъ, о которого опиралися его помôчники, слабѣйши духомъ; а по его смерти, пôшла сья наша духовна справа навспакъ, наше живе слово народне, котре Маркіянъ вырвавъ зъ пôдъ сѣльськои стрѣхи, абы нимъ яко едино-можливымъ способомъ представити свои живи правдиво-руськи мысли, котрыми такъ переповнена була его душа, котрыми кипѣло его серденько, те слово раптовно псувалося, набирало чужоземщины, бо Маркіянови товариши, то вже не були люде съ такою зелѣзною волею, якъ ôнъ, и такого великого духа; тымъ то вони й не заглянули такимъ быстрымъ орлинымъ окомъ, и такъ глубоко якъ ôнъ, у внутро натовпами роздертого руського серця, а будучиôтть, котру Маркіянъ пречувавъ, була для ныхъ зовсѣмъ нѣма; и сталося що вони по его смерти опустили те поле, де зъ Маркіяномъ такъ уцтиво стали працювати. Такъ плюгавѣла скоро що взбудившася, наша, молоденька письменнôсть а на нещастье — таке плюгавство бôлше припадало до-вподобы людямъ, звѣстно всяке нечестиве мае бôлше пріятелѣвъ, якъ уцтиве, праведне. — Мовчала наша литература якійсь часъ, де коли тôлько продиралися, мовъ бы изъ хащôвъ, якись рôднѣйши голосы. — Не дивъ тому, що Вечерницѣ, взявши собѣ за завданья, представляти живе и писати живымъ словомъ, знаходять опозицію, и мають такожъ перетерпѣти свою пробу. —

Панове Вечерничники! терпѣвъ нашъ батько Маркіянъ, легка-бъ ему земля, за те наше руське слово, то тернѣмъ и мы за него охотно, „претерпѣвый до конца, той спасенъ будетъ,“ говорить св. Письмо, а знову наша приповѣдка: „хто терпенъ, той спасенъ.“ — Знавъ про те видно и дядько Кулишъ дуже добре, тай, що наша, правдиво наша руська литература зовсѣмъ не наруку всѣмъ лукавцямъ — чи то Ляхамъ чи Москалямъ, чи таки нашимъ перевертнямъ, коли сказавъ: „Всякій правый Украинській писатель повиненъ выдержати пробу.... „а далѣ:“ выдержуйте небожата!...., а вже наше слово дасть плодъ свой во время свое.“ —

(Дальше буде.)

ВЕЧЕРОМЪ.

Гопъ — гопъ! кликну по долинѣ,
По байракахъ по рôвнинѣ,
Пущу голосъ въ даль —
Най по степу, по росицѣ,
Дудонь шибне по землицѣ,
Гень въ далеку даль!

Гопъ — гопъ! кликну; — житель пущи,
Чи брherскъ зорѣ, чи тьмы гущи,
Чи поганця тропъ,
Чи дѣвчину на майданѣ,
Чи коника при кобанѣ,
Витавъ кликомъ: гопъ! —

Гопъ — гопъ! кликну; но ôдгомонъ
Не ôдкликне бодай стономъ,
Глухо — все мовчить, —
Де давниновъ жизнь гудѣла,
Сумѣшъ зъ пѣсневъ зброй звинѣла —
Тамъ могила спить!...

Гопъ — гопъ! — кликну; зъ надъ могилы,
Де лицарѣвъ кости сь' вкрыли
Й спять смертельнымъ сномъ —
Про незабудь, вѣчну славу,
Хай кликъ летить у темряву
Вѣтреннымъ крыломъ!...

Ясминъ.

КНЯЗЬ ЮРІЙ БЕЛЗКІЙ.

(Продовженье.)

XVI.

По выправѣ Угрôвъ и Полякôвъ на Белзъ въ роцѣ 1377, которая такъ плохо скôнчила ся, що о ней сказати можемъ пословицю: зъ великои хмары малый дощъ бувае — неуставали напады Литовцѣвъ на краи рускіи, котріи Владыславу Опольскому були пôдвластни. Въ жерелахъ читаемъ, що два разъ предпринимали Литовцѣ напады на краи рускіи въ тое время, коли вже краи рускіи безпосредственно Уграмъ послушали.*) Владыславъ князь Опольскій, самостоятельный князь Галицко Львовскои Руси пересвѣдчивъ ся, що про неустанни напады Литовцѣвъ рухавое и до мятежи склонное княжество руское въ супокою удержати не бувъ и не буде годенъ,**) зъ тои причины ôдступае княжество руское королеви Людвикови, и увôльняе жителѣвъ реченого княжества ôтъ всѣхъ обовязкôвъ, которіи ему яко князеви независимому исполняти були винни. Людвикъ навзаимъ даритъ Владыслава Опольского въ замѣну за ôдступлени области — княжествомъ Добриньскимъ, Куявскимъ и Вьелюнскимъ. Рѣдкое явленье въ исторіи, шобы князь самостоятельный добровôльно ôтступивъ кревному своему землѣ красніи, плодородніи, наповненіи жителями, способніи своимъ положеньемъ до просторонноі торговлѣ зъ ôтдалеными народами и краями.

А прецѣнь такъ було — а длячого? еще все такôй запытае читатель. Одвѣтъ на тое знайде въ передидучихъ числахъ, если тôлько мыслячи надъ событьями тамъ розказаными застановитъ ся. Владыславъ Опольскій выхованый

---

*) Stryjkowski.

**) Anonymus Gnesnensis: „Vladislaus videns, quod mobile regnum Russiae propter insultus Lithvanorum pacifice teneri non posse — resignavit. . . .“

въ понятяхъ вѣры католицкои, зрôсъ на дворѣ угорскôмъ католицкôмъ, дѣлавъ въ духу ревного католика короля угорского, ширивъ вѣрный своему выхованью вѣру католицку въ земляхъ Руси Галицко-Львовскои и встрѣтивъ на великіи трудности ставлени зо стороны бояръ рускихъ.

Тіи уже въ своимъ характерѣ неспокôйніи измѣны, и склонни до мятежи були еще пôдущани зо стороны Юрія Белзкого близького ихъ сусѣда. Частіи напады Литовцѣвъ, которыхъ по всей вѣроятности спроваджавъ князь Юрій Белзкій на землѣ рускіи, непокоили и въ зародѣ душили кождое передпринятое дѣло тымъ бôльше, понеже безъ сомнѣнья Литовцѣ и князь Юрій Белзкій мали съ боярами рускими неустанно тайніи сношенья, которіи огонь несупокою неустанно пôддержували. Князь Владыславъ пôзнавъ, що потреба було бôльшои силы и могущнѣйшого владѣтеля, который бы небувъ ограниченъ лишъ на землю Галицко Львôвскую — но еще зверхъ того повелѣвавъ иннымъ народамъ, абы прикоротити смѣлость бояръ, и убезпечити землю ôтъ дальшихъ все еще неустаючихъ нападôвъ.

Король угорскій принявши землю роздавъ городы и области Галицко-Львôвскои Руси Уграмъ вельможамъ, именно Юріому Задарскому и братьямъ его, Емерикови Бебекови епископови Емерикови (episcopo Egriensi) и Іоаннови Запольскому. Тіи держали городъ и волости и володѣли въ имени короля угорского. Бебекъ еще въ роцѣ 1387 володѣвъ въ Галицко Львôвской Руси яко намѣстникъ угорскій.*) Грамота зъ року 1387 зове воеводу Галицкого Бенедиктомъ, который безъ сомнѣнья естъ нихто инный, но той самъ Бебекъ (Бабекъ) намѣстникъ угорскій.**)

Недостаточно здавалось Людвику пообсаджати городы Галицко-Львôвскои Руси засадами угорскими и представити имъ воеводъ угорскихъ, ôнъ еще крѣпше хотѣвъ обезпечити собѣ и своимъ наслѣдникомъ землю рускую. Онъ надае и потверджае горожанамъ Львôвскимъ обширніи права и привилеа торговельніи,***) щобы пôднести значенье, добрый бытъ и успѣшити залюдненье столичного города земель рускихъ — знавъ бо добре, що добрымъ бытомъ матеріяльнымъ и торговельными користями найлучше звяже горожанъ Львôвскихъ и устроитъ въ самôмъ серци Галицко-Львôвскои Руси твердое основанье своему владѣнью.

Людвикъ умеръ р. 1382 оставивши двѣ доньки Марію и Ядвигу.

Настало инное время, въ которôмъ дипломація и высшій взглядъ на довременніи користи сусѣдныхъ народôвъ и державъ здѣлали тое, що оружье и внѣшная сила сдѣлати не були годни. —

(Дальше буде.)

---

*) Dlugosz ad annum 1390.

**) Inventarium omnium privilegiorum, literarum et diplomatum in archivo regni in arce Cracoviensi. Berolini 1862. pag. 250.

***) Грамота Людвика зъ року 1379. in supplementis ad historica Russiae monumenta XLII.

РОДИНА.

Оповѣданье зняте изъ житя.

Хилився день бѣлый, пригасало й западало свѣтле золотое сонце. Якъ на велику, величну вселенны молиту, умовкла вся природа, нѣма стала вся тварь, кожне собѣ молилося Господеви Святому по своему, хвалило Царя небесъ якъ умѣло.

Надъ ставомъ гладонькимъ и яснымъ розсипани хатины подôльского села, а одна зъ нихъ що оперезана садкомъ якъ вѣнкомъ, и бѣлесенька якъ святочно прибрана дѣвчина, то десь такъ близенько надъ воду посунулася, що зъ другои стороны ставу здавалось, она нôжки собѣ мые у филяхъ широкого плеса.

Передъ хатиною тôею сидить мирна землянська родина, спочивае ôдъ дневнои працѣ.

На порозѣ сидить газда зъ погôднымъ лицемъ спокôйнои невинної душѣ, люльчину держить у руцѣ, вдивився на ставъ, та й забувъ курити; а передъ окôнми на приспѣ гарна молодиця, щаслива мати, тримае дѣтину румяну на подôлку й говорить зъ немовлямъ. Троха далѣй коло угла хатины двое старшихъ дѣточокъ, хлопя и дѣвчинка, обое жовтокоси, плетуть зъ прутя вербового хатинку для себе, та щебечуть и розговорюють по мѣжъ собою, а таки заняти здавалось, якбы Богъ зна що тамъ робили. Хлопець якъ то хлопець усе й менше прикладае рукъ, а ще й старшувати мусить. Дѣвчина пріязно робить, сплѣтае; а хлопець уже й лишивъ — ставъ, заложивъ руки позадъ себе якъ старый чоловѣкъ, выпуливъ оченята, призираеся ставови. Стоить дѣтвачокъ, щось думае, а далѣ такій радѣшный сплеснувъ рученятами, тай до батька такъ цѣкаво:

„Тату, тату! а дивѣть но, якъ онъ тамъ на плесѣ великôмъ свѣтиться красно, а рыба якъ за тымъ скаче. А дивѣть тату, о, знову скаче.“

И справдѣ позиркъ батько та усмѣхнувшися пуставъ око по гладонькимъ лици ясного ставу, котрый выдававсь безъ кôнця, а на нимъ, зверхъ плеса наче плывали садочки и хатки и стояло друге сѣльце — а онъ далѣй за цѣлымь образцемъ и хатокъ и садкôвъ и просторôвъ, на купѣль западало праведне сонѣнько. Уже й притулило горяче лице до холоднои филѣ, котра мабуть зъ утѣхи такои гостины, дрожала и простералася — уже принурилася крыса кружильця золотого, и лучи прощальни смѣючи розойшлися на цѣлôмъ просторѣ. Отъ теперъ було подивитися на ставъ та на цѣлу околицю передъ собою; такъ и розказати годѣ! —

Щезъ зъ очій и ставъ и цѣла околиця. . . . .

На очи приходило: велике широке й далеке просторонье заляне й золотомъ и огнемъ и кровю чудне якъ непоняте. Верхъ того золотого, искрявого моря въ дали видишъ нѣбы кучерѣ — то суть зелени садки — а колышуться й плынуть а все въ однôмъ мѣсци бѣли гусы купаються — хаты бѣли невелички.

На самôмъ чистôмъ плесѣ пôдъ вечеръ розходилася рыба, та нѣбы, казавъ уже й дѣтвачокъ, нѣбы ловити хотѣла верхни золоти филѣ. Що котра пôдскочить по надъ воду, плюсне, то за нею стають на водѣ перстенцѣ, далѣ обручи, и колеса пишуться чимъ разъ бôльши, ширши, неначе якій

невиданый духъ паличкою бавиться на ставу та крутить нею докола.

Обои наши газды такожъ нѣмо позирали на ставъ. Коли такъ сидять и мовчать маленька газдиня вже заставила хату прутяну, та забравшись зъ цѣкавымъ братчикомъ за ручки, идуть просити тата й маму до себе въ гостѣ.

Прійшли передъ нихъ, поважно кланяють, та й просять. Зачавъ хлопчикъ, ôнъ газда.

„Просимо.“ каже, „абы чесный сусѣда та чесна газдиня ласкави були до насъ — до нашои новои хаты въ гостѣ.“

„А хтожъ у васъ еще буде газдоньки, абы мы отъ сами не сидѣли за столомъ“, пытае мати та усмѣхается щаслива до дѣтій. Хлопець запышнився, справдешный газда, а дѣвчина уже й розказуе.

„О! у насъ будуть многіи та дуже чесни гостѣ! И вôйтъ и старшій братъ будуть и чѣльни газды, — та й будуть люде сторонськи зъ за Дунаю и зъ за моря. . . .

И смѣеться мати, а наразъ засумовалося еи личко, позиркла по чоловѣку, а ему такожъ наче що пригадалось невтѣшне, якось тварь посоловѣла.

„Отъ мы“ каже она, „мы ту живемо въ щастю и мирѣ, а они оба небораки, Господи, цы они хоть одну часинку вôльну мають. Минѣ видиться, що ледви мы ихъ коли побачимъ вже на сѣмъ свѣтѣ. . . .

Отъ писавъ вôйтôвъ пріймакъ, що вже й Стасишинъ та й Самѣйло пôйшли въ могилу — та каже въ письмѣ, що хто зна коли, або чи й живымъ имъ зъ ôдтамъ повернути. Господи! що тамъ уже людськихъ дѣтій погибло.“

Чоловѣкъ вставъ зъ порога, та лишъ зôтхнувъ: „Та Богъ чей ласкавъ на нихъ, та на насъ — отъ насъ усеи тôльки родины — а сли невернуть они, то сами мусимо у свѣтѣ проживати!“

Задумались обое, стало имъ дуже тяжко и нѣмно. Десь три роки вже й минуло, якъ закликали его брата Василя та еи Прокопа, на бранку; та тôлько й рôдне село они бачили. Гарныхъ молодцѣвъ двохъ, якъ бы тоти молоди дубы, обстригли въ жовнярѣ, убрали въ уланськи строи, дали имъ ворони конѣ, остри шаблѣ, та пôгнали у чужину. Наплакалися обое гôрко за братьми неразъ — але що плачъ й поможе? . . . .

Та щожъ поки мирно було въ свѣтѣ, писали бувало що мѣсяць, що вже й привыкли и якось имъ не такъ дуже прикро. Але якъ закипѣла та заревѣла вôйна въ Италіи, то вже ôдъ тогди нѣ листу, нѣ вѣсти ôдъ нихъ не було, пôйшли битися зъ ворогами, та наче въ землю упали. Якъ прійшла вѣсть ще передъ великодными святи ôдъ нихъ, то вже до нынѣ. а ту далѣ й другои матки, якъ нема такъ нема.

Та чей якось лѣпше стане, чей повернуть! (К. б.)

☞ Увѣдомляемо, що передавъ намъ ч. п. Гутовській, техникъ руській, до розпродажи портретъ О. Володиміра Терлецького, котрый красно выробленый, и въ досить великôмъ форматѣ литографованый, справднымъ буде украшеньемъ свѣтлиць. Заслуги О. В. Терлецького суть ажъ занадто кождому зъ насъ знаеміи, абы мы ще хотѣли або й потребували пригадувати те, що портретъ сего мужа повиненъ бы украшати кожду руську хату.

Одинъ експемпляръ можъ купити за 40. кр. а. в. або въ Редакціи Вечерниць, або й Слова. Пересыланье почтою зъ дочисленьемъ выдаткôвъ, на жаданье пріймаеся пôдъ адресою редакціи.

Дотычно оголошенья помѣщеного въ ч. 12. за поематъ Евгенія Згарського: „Маруся Богуславка,“ увѣдомляемо, що тіи п. п. передплатителѣ, котри вже зъ передплатою разомъ не могуть прислати на сей поематъ, потребують лише замовити собѣ теежъ, а пôзнѣйше заплату 30 кр. а. в. надослати будуть ласкави.

ПЕРЕПИСКИ.

Ч. Коваль на Зарѣчу п. Романъ Веселôвській. Чи не були бы ласкави панъ майстеръ зробити для насъ яку скобу або й колодку, або де що иншого такъ до хаты?

Ч. П. Ясминъ. Поезіи вашѣ по части умѣщаемъ, а узнаючи вашъ талантъ поетицькій, радимо читати утворы писателѣвъ зъ Украины.

П. П. передплатителѣвъ, котри надалѣ хочуть ôдбирати нашу часопись, просимо дальшу передплату переслати, абысьмо могли урядити пересыланье. —

Неможемо залишити завѣдомити, що въ сѣмъ чверторочью дамо повѣсть оригинальну знаного и славного малоруського писателя зъ Украины **Марка Вовчка**, котру умисне написавъ для Вечерниць и переславъ намъ. —

Дякуючи за ласкаву память и на насъ славному П. Марку Вовчкови, надѣемо ся, що чей небавомъ уже будемо рука въ руку зъ братьми Украинцями працювати для нашои словесности, и небудемо щукати та бажати чужого, намъ непридатного хлѣба. —

Часопись Вечерницѣ выходить що четверга у Львовѣ.

Цѣна передплаты

	за рôкъ	за пôвъ року	за чверть року
Для Львова	4 р. 50 кр.	2 р. 30 кр	1 р. 20 кр.
По-за Львôвъ	5 „ — „	2 „ 60 „	1 „ 40 „

Передплату ôдбирае: Редакція Вечерниць пôдъ ч. 178-мѣсто у Львовѣ.

Одвѣчальный редакторъ Федоръ Заревичъ.

Въ печатни Института Ставропигійського.